

Presentació

Àngel Pascual i Martín

GREPPS Grup de Recerca en Pensament
Pedagògic i Social, Universitat de Barcelona

La sèrie d'escrits que presentem en aquest dossier recullen el conjunt de contribucions presentades en el simposi monogràfic dedicat al «75è aniversari de la fi de la II Guerra Mundial i la creació de les Nacions Unides» que se celebrà el 2 de febrer del 2022 a la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona en el marc del *XVII Congreso de la Sociedad Española de Educación Comparada*, organitzat pel Departament de Teoria i Història de l'Educació de la mateixa universitat i el Departament de Teories de l'Educació i Pedagogia Social de la Universitat Autònoma de Barcelona, i liderat pels professors Enric Prats i Jordi Pàmies.

Al congrés, un espai de debat consolidat al voltant de l'educació comparada, s'imposava l'exigència de tornar a explorar els viaranyos que estaria prenent l'educació i les possibles aportacions que podria fer la perspectiva comparada i internacional per a la clarificació d'aquests i dels seus possibles destins. Avui, el futur de l'educació seria més que mai objecte d'anàlisi en els estudis d'organismes transnacionals, de fundacions sense ànim de lucre, així com de corporacions privades i centres de recerca, entre d'altres. I, a la vegada, fruit de les escomeses ideològiques, dels ajustos financers i de contingències ordinàries, es prendrien decisions i s'actuaria per respondre als reptes que presenta l'educació del present, desconeixent-ne, però, la validesa i l'impacte que podrien tenir en un futur. En aquest sentit, el congrés s'orientava no només a investigacions que aportessin claus (pedagògiques, econòmiques, polítiques, sociològiques, històriques...) per comprendre l'estat present de l'educació, sinó també a aquelles que amb intenció prospectiva contribuirien a identificar els horitzons de futur que s'estarien traçant¹.

¹ Vegeu GREPPS, CER-M (2022). *¿Hacia dónde va la educación? Aportes desde la educación comparada. Actas XVII Congreso Nacional de Educación Comparada*. Barcelona, Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona. doi: 10.1344/ActasCongresoComparada.Barcelona.Febrero.2022

En aquest context de treball, per iniciativa del Grup de Recerca en Pensament Pedagògic i Social de la Universitat de Barcelona i amb la col·laboració del Grup de Recerca en Memòria històrica, Pau, Drets Humans i Reconciliació de la Facultat d'Humanitats de la Universitat Internacional de Catalunya, el simposi que ressenyem aquí fou coordinat pel professor Àngel Pascual i moderat pel professor Jordi Garcia de la Universitat de Barcelona. Celebrat en el marc de la commemoració, l'any 2020², del 75è aniversari de la fi de la II Guerra Mundial i de la creació de les Nacions Unides, la reunió es proposava explorar, des d'una perspectiva històrica, l'efecte que el mateix conflicte i la seva terminació —constitutius de la configuració de l'ordre mundial, les relacions internacionals i, en el millor dels casos, la cooperació— haurien tingut i seguirien tenint, també en el marc de les Ciències de l'Educació i del Pensament Pedagògic, tant en l'eclosió de l'educació comparada com a disciplina i de la pedagogia internacional com a aspiració política, com en la transformació i/o consolidació de determinats ideals educatius en el panorama contemporani. D'aquestes qüestions, abordades des de perspectives diferents, tracten, doncs, els escrits que ara recollim.

Iniciem el dossier amb l'article que recull la intervenció que donà el tret de sortida al simposi, titulat «La imagen de la caballería y la de su ética después de la segunda guerra mundial: los Nuevos horizontes», del professor Antonio Contreras (Institut d'Estudis Medievals, Universitat Autònoma de Barcelona), un recorregut a través de produccions cinematogràfiques i literàries, així com d'estudis acadèmics, elaborats en la postguerra, que fa mostra de les diferents temptatives de reorientació de la imatge de la cavalleria i de l'ètica associada a aquesta, que es donaren com a resposta al fet que el mateix cos militar hagués demostrat que quedava obsolet en el transcurs dels esdeveniments de la II Guerra Mundial.

Al seu torn, el catedràtic d'Història de l'Educació, el professor Conrad Vilanou (Universitat de Barcelona), amb el seu text «Bajo la influencia de Georges Z. F. Bereday (1920-1983): La escuela de Pedagogía Comparada de Barcelona y la Guerra Fría» ens situa la figura de Bereday (1920-1983) i la seva obra *Comparative method in education* (1964) —tota una fita en la disciplina—, d'una banda, en el context dels esdeveniments que s'anaren succeint des de finals dels anys cinquanta en el marc de la Guerra Freda i de l'interès sostingut per especialistes en la matèria per la pedagogia soviètica i, d'una altra, a partir de la tasca de recepció i divulgació de l'obra del professor d'origen polonès que en feu l'Escola de Pedagogia Comparada de Barcelona, amb el professor Joan Tusquets i Tarrats al capdavant.

² Convé ressenyar que el *XVII Congreso de la Sociedad Española de Educación Comparada* estava previst que se celebrés el mes de novembre de l'any 2020, però a causa de la crisi sanitària provocada per la covid-19 s'hagué de posposar fins enguany.

Per la seva banda, el professor Àngel Pascual, en el seu escrit titulat «Por una educación liberal en tiempos de guerra. Comentario a los discursos del Rector Hutchins sobre la implicación y el cometido pedagógico de los Estados Unidos en la II Guerra Mundial (1939-1941)», fa recepció de la defensa que el president de la Universitat de Chicago entre 1929 i 1952, cèlebre representant del moviment per la recuperació de la cultura i la tradició humanística en l'educació superior; feu en el transcurs de la II Guerra Mundial, tant del paper que els Estats Units tenien el deure d'adoptar en el conflicte —civilitzador, pedagògic, si es vol, més que no pas agonístic o marcial— com de la contribució que la universitat, amb l'ideal d'una educació liberal, i malgrat les exigències polítiques pròpies d'una lògica de guerra, podia arribar a oferir per a la mateixa nació i per a la humanitat en el seu conjunt, amb el mateix esperit.

En darrer lloc, el text del professor Xavier Baró —a qui d'altra banda agraïm la iniciativa de publicar aquest dossier a la *Revista d'Humanitats*—, titulat «Entre la cúspide y el ocaso: los últimos años de Stalin y el debate sobre la lingüística (1945-1953)», tracta, d'una banda, la manera com es conduiria a la Unió Soviètica tant la política exterior com la interna durant els anys de postguerra i, d'altra banda, la polèmica intel·lectual escassament atesa al voltant de la lingüística a l'ombra del llegat de Marx, entre el mateix Stalin i Nikolai Marr, davant la necessitat de la Unió Soviètica de fixar un model lingüístic, la qual cosa, segons l'autor, permetria reflectir la veritable naturalesa de l'estalinisme.

De ben segur, a la llum dels recents esdeveniments que reproduïxen vells conflictes al bell mig d'Europa, l'interès dels treballs del simposi aplegats en aquest dossier adquireixin un interès renovat, si escau, encara més gran per al lector. Amb aquest esperit, que valdria per igual en temps de pau, us convidem a adreçar-vos-hi.